

Szkolnictwo prywatne w Brazylii - obrazki z pedagogiki spirytystycznej

Jeden z wieczorów XIX Letniej Szkoły Młodych Pedagogów wypełniła prezentacja fotografii ze szkół prowadzonych w ubogich dzielnicach brazylijskich miast przez Spirytystyczne Towarzystwo Pracy Socjalnej im. Auta da Souza – stowarzyszenie dobroczynne, kierujące swą działalność ku środowiskom defaworyzowanym. Towarzystwo opiekuje się nie tylko szkołami, ale i tzw. domami spirytystycznymi, w których znajdują się np.: jadłodajnie dla ubogich i bezdomnych, poradnie lekarskie, prawne, rodzinne, psychologiczne (np. grupy wsparcia i terapii dla niedoszłych samobójców, narkomanów, alkoholików, matek po dokonaniu aborcji itp.), ośrodki oświatowe (np. alfabetyzacja, preorientacja i orientacja zawodowa, ewangelizacja, odczyty, kursy, popularyzacja ochrony życia itp.) i kulturalne (np. zespoły muzyczne, teatralne, koła zainteresowań, rozgłośnie radiowe, biblioteki), wydawnictwa, a nawet stałe instytucje opiekuńcze (np. domy dziecka, domy samotnej matki, przytułki dla bezdomnych i umysłowo upośledzonych, gabinety lekarskie, szpitale)¹.

¹ Korzenie ruchu spirytystycznego (z łac.: *spiritus* - duch) sięgają filozofii stworzonej w połowie XIX w. przez Allana Kardeca (właśc. Hippolyte Léon Denizard Rivail - 1804-1869). A. Kardec był francuskim pedagogiem i wychowawcą, językoznawcą, jednym z ulubionych uczniów Jana Henryka Pestalozziego, do którego szkoły w Yverdon trafił prawdopodobnie za namową Marc-Antoine'a Julliena de Paris. Opracował kilkanaście dzieł o metodyce nauczania i francuskim systemie oświaty. Na podstawie rezultatów badań tzw. zjawisk mediumicznych określił podstawy spirytystycznej filozofii i teorii społecznej. W spirytyzmie mówi się o istnieniu nieśmiertelnej duszy, której sytuacja

Przedstawione w Kamieniu Śląskim ośrodki mieszczą się w miejscowościach: Taguatinga, Uberlandia, Catalao, Goiania, Sobradinho, Brasilia i Ceres. Szkoły, którymi zarządza Towarzystwo, to placówki prywatne na prawach szkół publicznych. Realizuje się w nich minimum programowe ustalone przez Ministerstwo Edukacji oraz przedmioty dodatkowe – np. język esperanto. Większość tych szkół powstała w ubogich dzielnicach, zwykle na terenach wysypisk odpadków lub nieużytkach, które w zamian za oczyszczenie i zagospodarowanie zostały przekazane Towarzystwu przez władze miejskie oraz zwolnione z części obciążeń podatkowych (na ogół pobierane są tylko opłaty za energię elektryczną i wodę). Nauka w większości tych szkół jest nieodpłatna. Ponadto uczniowie wywodzący się z ubogich dzielnic otrzymują wyprawki szkolne (książki, artykuły papiernicze, mundurek szkolny) i wyżywienie. Fundusze na utrzymanie placówek pozyskiwane są z darowizn, sprzedaży wydawnictw (książki, kasety, płyty), produktów gastronomicznych (np. pizza), działalności gospodarczej (telemarketing, produkcja lekarstw z własnych plantacji ziół), imprez dobroczynnych (koncerty) itp. Źródłem środków są też szkoły o wysokim standardzie usług edukacyjnych i kulturalnych, w których pobiera się bardzo wysokie czesne. Do szkół tych zapisywane są dzieci z bogatych rodzin, a uzyskiwany dochód pozwala nie tylko na bieżące funkcjonowanie tego rodzaju placówek, ale także na utrzymanie nieodpłatnych szkół w ubogich dzielnicach.

zarówno w życiu doczesnym, jak i po śmierci człowieka zależy od tempa jej rozwoju moralnego i intelektualnego. Jednym z czynników tego rozwoju jest praca na rzecz innych ludzi, oparta na ideach miłości, braterstwa, tolerancji, szacunku, miłosierdzia, równości itp. Możliwości realizacji tego ideału A. Kardec upatrywał zwłaszcza w edukacji. Na bazie filozofii spirytystycznej w wielu krajach – m.in. w Czechosłowacji, Francji i Brazylii – powstał zróżnicowany wewnętrznie ruch społeczny. W Brazylii spirytyzm zaakceptowali w drugiej połowie XIX w. zwolennicy zniesienia niewolnictwa oraz kształcenia najuboższych warstw społeczeństwa. Przynależność do ruchu spirytystycznego deklaruje tu ponad 2,5 mln osób. Ukształtowała się tu również odpowiednia pedagogika alternatywna (port.: *pedagogia espírita*). Przy uniwersytecie w São Paulo funkcjonuje Brazylijskie Towarzystwo Pedagogiki Spirytystycznej.

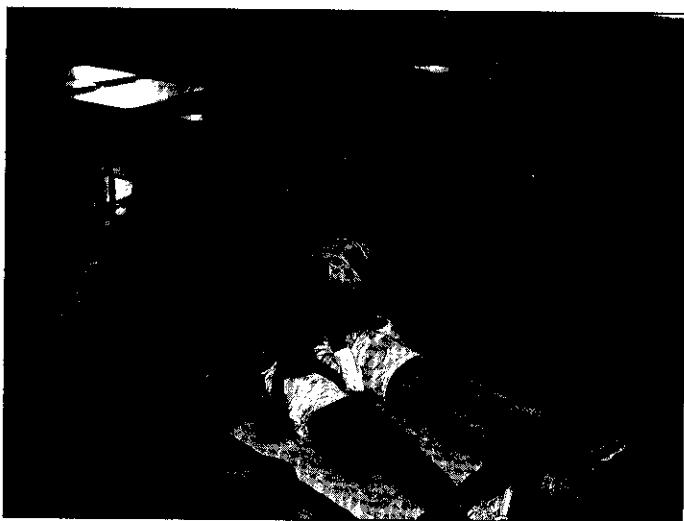
Na trawniku przed szkołą rosną palmy.

W szkolnym klubie języka esperanto.

W klasie z dwiema nauczycielkami zawsze jest wesoło.

Zanim rozpoczną się lekcje, wszyscy medytują przy pięknej muzyce.

Charakterystyczny dla szkół spirytystycznych jest nastrój spokoju i otwarcia. Przez cały dzień na korytarzach, w salach lekcyjnych i pomieszczeniach administracyjnych z głośników sączy się cicha muzyka instrumentalna (klasyczna lub medytacyjna). Przed zajęciami dzieci wyciszają się i medytują, podczas gdy nauczyciel czyta im np. jakiś fragment z ewangelii. Kadre stanowią osoby wywodzące się ze środowiska szkoły – często będące jej absolwentami. Oprócz osób zatrudnionych na etatach pracują tu także wolontariusze. Interesującym elementem wyposażenia szkół są stojące na korytarzach akwaria z rybkami. Przy wejściu do klas znajdują się tablice, na których uczniowie mają prawo wieszać co tylko im się podoba: ulubiony wiersz, zdjęcie sympatii, rysunek przedstawiający ukochane zwierzę, zasłyszaną sentencję itp. Zarówno w klasach, jak i w pokoju nauczycielskim wiszą informacje o urodzinach uczniów i nauczycieli, dzięki czemu składanie życzeń w odpowiednim dniu nie sprawia większych kłopotów i staje się pretekstem do wspólnej, radosnej zabawy. W ramach integracji międzyprzedmiotowej dzieci przez cały rok przygotowują pracę o charakterze książki-pamiętnika, w której mają się znaleźć treści poznawane na poszczególnych przedmiotach. Pracę tę zdobią ich własnoręczne rysunki, opowiadania, komentarze do lekcji, fotografie, artykuły z czasopism itp. Podstawę stosowanej tu metodyki stanowią założenia koncepcji inteligencji emocjonalnej. Szkoła ma z założenia stanowić dla dziecka dom – pełne ciepła, bliskie miejsce, w którym będzie dobrze się czuć, będzie dbać o jego czystość i wyposażenie. Nie jest to trudne, bowiem większość szkół zarządzanych przez Towarzystwo została zbudowana rękami rodziców i uczniów. Po prostu przychodzące po żywność lub inne wsparcie osoby poświęcały swój czas na pracę przy budowie szkoły. W kuchni, w biurze czy przyszkolnym warsztacie pracują dobrowolnie osoby, których dzieci uczą się w szkole. W ten sposób kształtuje się tu szacunek do miejsca nauki oraz szacunek do pracy wykonywanej przez siebie i innych. Niezwykle ważną rolę w szkołach spirytystycznych odgrywa wychowanie społeczne. W ramach zajęć dzieci odwiedzają przedszkola, szpitale, ośrodki dla bezdomnych itp. Na tej zasadzie

przygotowuje się je do kontaktu ze środowiskami wykluczenia i cierpienia, których w Brazylii jest tak wiele. Uczniowie uczą się tym samym szacunku dla drugiego człowieka bez względu na jego położenie socjalne i rangę społeczną. W programie nie brakuje też zajęć z wychowania obywatelskiego, informatyki, plastyki, gotowania, utrzymania higieny – pod tym względem szkoły te w niczym nie odbiegają od europejskich. Uczniowie wyposażeni są w spełniające rolę mundurków szkolnych koszulki – podobnie jak nauczyciele, których wyróżniają charakterystyczne uniformy.

W ten sposób szkoła jest nierozzerwalnie związana ze środowiskiem, w którym powstała. Potrzeby, problemy i codzienne życie środowiska znajduje wyraz w programie prowadzonych tu zajęć, a uczniów, nauczycieli i rodziców charakteryzuje wzajemna więź rodząca się w trakcie naturalnych, codziennych kontaktów.

Bibliografia

- Aubrée M., Laplantine F., *La table, le livre et les Esprits – Naissance, évolution et actualité du mouvement social spirite entre France et Brésil*, J.C. Lattés, Paris 1990.
- Beraldi Colombo C., *Idéias sociais espíritas*, Comenius – IDEBA, São Paulo-Salvador 1998.
- Fontella G., *Sociedade, comportamento e filosofia na visão espírita*, Sulina, Porto Alegre 1998.
- Goleman D., *Inteligencja emocjonalna*, Poznań 1999.
- Grzybowski P., *Denizard Rivail – niezwykły uczeń Pestalozziego*, w: „Biuletyn Historii Wychowania” 1999, nr 1-2 (9-10).
- Grzybowski P., *Przedmowa tłumacza*, w: A. Kardec, *Księga Duchów*, Katowice 2000.
- Grzybowski P., *Rivail kaj edukado*, Comenius, Bragança Paulista 2004.
- Incontri D., Grzybowski P. (oprac.), *Kardec Educador. Textos Pedagógicos de Hippolyte Léon Denizard Rivail*, Comenius, Bragança Paulista 2005.
- Incontri D., *A educação segundo o espiritismo*, Edições Feesp, São Paulo 1997.
- Incontri D., *Pedagogia espírita. Um projeto brasileiro e suas raízes*, Comenius, Bragança Paulista 2004.
- Incontri D., *Vivências na escola. A prática da Pedagogia Espírita*, Comenius, Bragança Paulista 2005.
- Lobo N., *Espiritismo e educação*. FESPE, Vitória 1995.

Lobo N., *Filosofia Espírita da Educação*, t. 1-5, FEB, Rio de Janeiro 1995.

Lobo N., *Filosofia Social Espírita*, FEB, Rio de Janeiro 1996.

Oliveira Alves W., *Educação do Espírito: introdução à pedagogia espírita*. IDE, Araras 2002.

Oliveira Alves W.: *Introdução ao estudo da pedagogia espírita: teoria e prática*. IDE, Araras 2000.

Pires J.H., *Pedagogia espírita*, Edicel, São Paulo 1985.

Wantuil Z., Thiesen F., *Allan Kardec - l'éducateur et codificateur*, CSI, Brasília 2004, t. 1-2.